

MILOŠ BUDIN

Na strani Slovenije z vrednotami levice

Ti trije tedni, ki so za nami, so povsem pretresli in spremenili naš svet. Začenja se neka nova zgodovina, v kateri bodo na tem našem koncu sveta okviri res drugačni, a ljudje ostanemo isti, z — v bistvu in vsebini — istimi potrebami, željami, ideali, nazori, vrednotami ter, seveda, z zgodovinskim spominom, ki ga nič ne more pretrgati. Naše vrednote in ideale bomo gojili naprej in prizadevali si bomo za njih uresničevanje v kontekstu, ki bo spremenjen tam, kjer nam je bil doslej življenjsko blizu. Kajti jasno je, da je dotrajal okvir, ki je desetletja predstavljal tudi tu pri nas med obstoječimi najbolj posrečen in najbolj priljubljen poskus konkretizacije osnovnega načela narodne svobode in idealov bratstva, sodelovanja, prijateljstva, sožitja ter uveljavljanja enakopravnosti. Tiste Jugoslavije ni več: ne take, kakršna je bila v resnici, ne take, kakršno smo si predstavljali. Oboje je bilo namreč pri nas prisotno in — resnici na ljubo — za našo manjšino v Italiji tudi pomembno: namreč prvič to, da smo jugoslovansko realnost v dobri meri poznali, drugič pa to, da smo do neke mere o njej gojili svojo predstavo.

Za nas, za večino nas je bilo vse to velike važnosti, ker Jugoslavija ni predstavljala samo najvišjo institucionalno realizacijo vsega tega, s čimer je tedanja (že živeča) generacija pregnala fašizem in dosegla narodno osvoboditev, ampak je bila eden glavnih virov našega narodnega ponosa in pokončnosti tudi nam, povojnim generacijam Slovencev v Italiji, kljub večji ali manjši kritičnosti, ki smo jo gojili do nje. Smešno ali celo patetično bi bilo, če bi danes to skrivali ali če bi hoteli ugotavljati, kako naj bi bili s tako navezanostjo pravzaprav zgrešili. Dejstvo, da smo danes na strani Slovenije, nas gotovo še ne avtorizira, da bi presekali z zgodovinskim spominom...

Preteklih dejstev pa se ne da spremeniti niti zanikati in da je bila Jugoslavija s Titom — poleg drugih dejavnikov seveda — za naš vir tudi narodnostnega ponosa, s katerim smo v Italiji delovali, se organizirali, rasti in vseh področjih, se borili za priznanje itd. — to je neizpodbitno dejstvo! (Spomin na razpoloženje ob Titovi smrti na primer nas lahko povede v neko preverjanje...)

Nič čudnega ni, če je bilo zato v teh dneh tolikim tu pri nas težko pri srcu: gre za počutje in razpoloženje, ki je vendar vredno razmisleka in konfrontacije, ne pa prezira ali celo političnih napadov in špekulacij. Seveda, napaka bi bila, ko bi na vse to gledali z nostalgijo ali bi nas to zapeljalo k zgrešenim političnim stališčem.

Taka razmišljanja in dejstva pa gotovo ne morejo zmanjšati pomena naše opredelitve za suvereno Slovenijo oziroma obsodbe zatiranja demokratičnih izbir velike večine zainteresiranega prebivalstva. Novo realnost v Sloveniji, dosedanji Jugoslaviji in Ev-

■ Slovensna seja slovenskega parlamenta, na kateri so proglasili neodvisnost in suverenost Republike Slovenije.

ropi skušamo vsi spremljati in zadržanje vseh mora ustrezati novim razmeram, ki so v nenehnem spreminjanju.

V Evropi so v teku procesi, ki zahtevajo nove ureditve, kajti sedanje države, notranje države in meddržavne institucionalne "zgradbe" tem novim procesom in potrebam ne morejo biti več kos. Na eni strani tečejo postopki mednarodnega ali naddržavnega povezovanja in integracije, pri čemer se posamezne države suvereno "odpovedujejo" delu lastne suverenosti oziroma predstavljajo svoje pristojnosti na skupni evropski nivo, na drugi strani pa so istočasno in tudi vsled tega močno prisotni procesi uveljavljanja regionalnih avtonomij ter pravice narodov do samoodločbe. V manjši ali večji meri ter različnih oblikah so ta spreminjanja in procesi v teku v vsej Evropi, tako na zapadu, kot ali predvsem na vzhodu. Vprašanje je, kako upravljati stvari, da bodo ti procesi uresničili demokratične cilje po mirni poti in da ne bodo med seboj v konfliktualnem naspotju. To je danes glavni izziv tako za mednarodno kot za posamezne narodne ter državne skupnosti!

Zatirati procese, ki jih določa in podpira velika večina državljanov zainteresiranih subjektov (npr. posameznih republik ali narodov), je nedemokratično; zatirati te procese z vojsko, je vsake obsodbe vredno in sploh protizgodovinsko. Zato nismo mogli kolebati, ko so tanki napadli Slovenijo: tanki nasproti sklepom, sprejetim z več kot 2/3 večino parlamenta, so izven zgodovine in bi bili neopravičljivi tudi brez take večine. To ne more biti niti v razpravi! Niti Demosova zaletavost, ki jo je skušala in jo še mora brzdati levica v Sloveniji, ne more omiliti odločne obsodbe tankov. To mora biti sploh sestavni del naše kulture in

govoriti o tankih bi moralo biti iz tega vidika odveč, saj bi nas lahko v tem primeru celo zavedlo. Kajti prvenstveni problem je političen odnos do Slovenije in njenega uveljavljanja suverenosti. S tradicijo in vrednotami levice smo na strani Slovenije in drugih republik ter narodov, ki se demokratično odločajo za samoodločbo.

Poudarjam, da z vrednotami in načeli levice, ker nočemo, da bi se s temi procesi razvijali nacionalizem, šovinizem, zaprtost in "nordizem", oziroma da bi se vse izčrpavalo v narodnostnem okviru. Prepričani smo, da bodo tudi spreminjanja institucionalnih okvirov in ureditev v Evropi uspešnejša, če bodo slonela na vrednotah levice. Te so nudile toliko let osnovo Jugoslaviji oziroma njeni dotrajani ureditvi in zgradbi.

Tista ureditev ne ustreza več današnjim potrebam, željam in novim razmeram nasploh: zato je razpadla. Z njo pa gotovo niso propadle tudi vrednote sodelovanja, sožitja, prijateljstva, bratstva, enakopravnosti ter medsebojne odvisnosti — evropske in svetovne. Na tej osnovi se bomo kot levica povezovali naprej tako na narodnem kot na mednarodnem nivoju in taka politika bo gotovo ustrežnejša tudi za prihodnost naše manjšine.

Pojasnilo bralcem

Bralcem smo dolžni pojasnilo, zakaj Delo toliko časa ni izšlo. Nova številka časopisa je bila že pripravljena konec prejšnjega meseca in bi jo morali tiskati prav v dneh, ko je v Sloveniji prišlo do dramatičnega preokreta s posegom jugoslovanske armade, s tem pa so stopili v ozadje tudi vsi argumenti, ki jih je že pripravljena številka Dela obravnavala. Zato smo se raje odločili, da počakamo in objavimo posebno številko, ki je skoraj v celoti posvečena dogajanju onkraj meje. Tudi tu seveda ni manjkalo tehničnih in organizacijskih težav, tako da je zamuda postala kar občutna. Bralcem se oprostamo.

UREDNIŠTVO

ACE MERMOLJA

Premočan šum v svetovnem networku postkapitalizma

Teoretik postmoderne Fredric Jameson se pri razmišljanju o tretjem štadiju kapitalizma naslanja na Ernesta Mendela in njegovo analizo treh evolucijskih stopenj razvoja strojev v kapitalistični eri, kjer je kot tretja faza omenjena mehanska proizvodnja elektronskih in jedrskih strojev. V tej fazi (danes bi lahko rekli, da gre že kar za četrto) se pričinja sposobnost izdelovanja računalnikov in kompleksnih informacijskih oddajnikov in sprejemnikov: od televizije pa do teleprinterjev, satelitskih oddajnikov itd. Svetovni sistem multinacionalnega kapitalizma je ustvaril ogromen komunikacijski network, ki je prepreden z izjemno računalniško sposobnostjo predelovanja podatkov in informacij. Za to samo po sebi aseptično "mrežo" se skriva svetovni kapitalizem v svojih multinacionalnih oblikah. Preko ogromnega networka se udejanja in funkcionira. V tem dejstvu pa verjetno ni le možnost pospešene proizvodnje na planetarni ravni, ampak tudi iluzija, da preko networka in kibernetičnih komunikacijskih kanalov obvladuje (kapitalizem) svet v vsej njegovi razsežnosti.

Ob tem si zastavljam zelo preprosto hipotezo, oziroma vprašanje: niso morda dogodki po padcu Berlinskega zida povzročili močan šum v oddajniku postkapitalizma? Ni prišel morda v kibernetično mesto tujek? Planetarni sistem postaja vedno težje obvladljiv, bela tehnika večkrat ne zadošča in je za kontrolo potrebna vojaška tehnologija, vojaški network, kjer se predelava podatkov konkretizira v "kirurško" bombardiranje, kot smo to videli med zalivsko vojno. Neobvladljivost položaja plaši zahodne centre moči, saj se je v kibernetično in komunikacijsko kontroliran svet priplazil virus.

Najmočnejši šum povzroča prav za zahod nepričakovana volja manjših in velikih narodov, da sestopijo iz velikih blokov in sistemov ter se osamosvojijo. Ti procesi se naslanjajo na globinske impulze, ki so tuji kibernetičnim mestom. Že sama nacionalna ideja z vsem tem, kar pomeni, ponovno naslanjanje na zgodovino, iskanje korenin, smisel za usodna dejanja, skratka, za globino bo zastavljalo mnogim ameriškim in drugim teoretikom postmodernega vrsto vprašanj, "praktikom" tret-

je, ali že četrte kapitalistične ere pa vrsto težko razrešljivih praktičnih problemov. Jugoslovansko vprašanje sodi prav gotovo med te "šume, saj ga multikapitalistični network le s težavo, ali pa ga sploh ne, obvladuje in predeluje. Model, ki je osnova za računalniško predelavo in planiranje, se je razcefral in, gledano z očmi zahoda, ustvarja, nevaren precedens, kar politiki zelo jasno izjavljajo. Obstajajo tudi velike težave, da bi problem kulturno razumeli, saj gre za svojevrstno atomizacijo, ki sloni na globinskih čustvih in mislih, kot je naprimer nacionalna ideja. Ena izmed težav, ki jo povzroča mala Slovenija je verjetno tudi v tem, da z zahtevo po priznanju svoje suverenosti zahteva tudi reprogramiranje programov. Slovenija želi vstopiti v mega network kot mikrosubjekt, ki pa mu je treba priznati popolen in enakopraven status, skratka, zahteva svoj kanal in svojo frekvenco. Mreža se pri tem zakomplicira, saj ni Slovenija edina; preveliko število frekvenc pa bi morda ogrozilo sistem in njegovo moč obvladovanja posebno zato, ker se narod želi vključiti kot živ organizem s svojimi globokimi in plitvimi motivacijami.

Dilema Evrope in ZDA je seveda ogromna: vključiti v sistem tudi mikro subjekte in pomnožiti sistem, kar na svoj način pomeni sprejeti vrsto neznank, ali pa s prisilo utišati slovenske zahteve in zatirati pri programu Jugoslavije, ki je hočeš nočeš že kodificiran, čeprav je danes ta model povsem abstrakten in ne pokriva niti najosnovnejših potez in karakteristik predmeta.

Uporaba neodgovarjajočih modelov pomeni za znanstvenika vnaprejšen neuspeh, vendar pozna znanost več primerov, ko je neuspela, ker je delovala na zgrešenih izhodiščih in se znanstveniki dolgo časa tega niso zavedali. Tako bo moral tudi multinacionalni kapitalizem prej ali slej sprejeti na znanje potrebo, da se posodobi in preoblikuje, saj tudi informacija ne more sloneti na neobstoječem dejstvu: to dela le propaganda, ki pa na noben način ne more pomeniti razvoja. Propaganda, ki temelji na lažeh, je predstraža vojne in samosvoja. Jasno pa je, da bo tudi ob primeru Slovenije treba ponovno premisliti celoten sistem in se morda odpovedati prepričanju, da je v postkapitalističnem svetu vse obvladljivo. Smo pred četrto ali peto fazo razvoja? To vprašanje najbolj vznemirja Evropo in sedmerico in v tem smislu je tudi Slovenija problem, ki zdaleč presega številčno, prostorsko in gospodarsko entiteto njenega subjekta, ki trmasto izpričuje svojo voljo, da želi biti v vsej svoji polnosti, česar pa ni mogoče spregledati. Spregledovanje bi pomenilo vključevati v sistem lažne informacije, kar bi postalo vsekakor usodno.

IVAN BRATINA

Rojstvo neke države

Španija 1936, Madžarska 1956, Češka 1968, Slovenija 1991. Čeprav gre za prostorsko in časovno ločene oziroma oddaljene dogodke, ne moremo prezreti ali zanikati podobnosti, ki se kažejo predvsem v tem, da je vsakokrat šlo za vojaški — tankovski poseg (s strani bolj ali manj "zakonite" vojske) proti demokratično izraženi volji nekega ljudstva in njegovi legitimni vladi. V vseh zgoraj navedenih primerih so tudi napadene legitimne vlade bile izraz reformatorskih in obnovitvenih gibanj, medtem ko so agresorji predstavljali konservativno in nasilno obrambo obstoječega, nepremičnega in brez perspektivnega stanja. Zato ni naključje, da je brezpogojno podprla težnje in želje legitimnih vlad in ostro obsojila okupatorske vojske le tista demokratična javnost (ne vedno natančno in enoliko politično profilirana), ki je ne obremenjujejo višji mednarodni državni interesi in ki ni pripravljena žrtvovati pravice in želje majhnih narodov v obrambo obstoječega stanja, ki so ga vedno oblikovali in obdržali v imenu istih višjih mednarodnih interesov.

Za sedaj ni še povsem jasno, ali bo slovenski poskus uspel ali pa bo tragično propadel, kot so že prej španski, madžarski in češki. Veliko bo odvisno od pritiskov in iniciative svetovne demokratične javnosti, predvsem tiste, ki izhaja direktno iz civilne družbe in ni podvržena posredovanjem strankarskih in vladnih interesov. Brez dvomov pa lahko pritrđimo, da je Slovenija v tem juliju 1991 dokončno potrdila že pred leti deklarirano suverenost in da ji je bila ta suverenost tudi mednarodno priznana. Če namreč upoštevamo znano definicijo, da "je suveren, kdor odloča o izrednem stanju", lahko sklepamo, da se je slovensko vodstvo dejansko in v celoti poslužilo te pravice, pa čeprav v njenem negativnem pomenu, kolikor je uspešno preprečilo, da bi jugoslovanska armada oziroma federalna vlada vzpostavila izredne razmere na teritoriju Republike Slovenije. Prav tako je pomembno, da je skupnost evropskih držav tako zadržanje slovenskega vodstva dejansko sprejela, če ne že podprla.

Odperto seveda obstaja vprašanje neodvisnosti, tako v smislu samostojne države kot v smislu države, ki je na kak način povezana z drugimi državami bivše jugoslovanske federacije oziroma skupaj s temi vključena v Evropski skupnosti. Mednarodnega priznanja neodvisnosti pa ni mogoče doseči samo z deklaracijami oziroma z dokazom, da obvladaš in upravljaš svoje zakonito priznane ozemlje, treba je v prvi vrsti prepričati vse ostale države, da si zmožen izoblikovati takšno notranjo ureditev in funkcioniranje države, ki bi bili sposobni vzpostaviti pozitivno in plodno sodelovanje z bližnjimi in manj bližnjimi sosedi.

BORIS ISKRA

Za manjšino nastopil čas, da izdelava svojo narodno in politično strategijo

Nihče danes ne more vedeti, če in kako se bodo zaključili politični in vojaški spopadi v Jugoslaviji. Rok treh mesecev, ki ga je EGS s svojim ugledom vsilila predstavnikom jugoslovanskih republik na Brionih, je prekretek, da bi se v glavah voditeljev in ljudi razbistrila hotenja in načrti o bodočnosti vzajemne države, če si jo sploh še kdo želi. Naenkrat je vrtnec vojne igre izbruhnil in vsi smo pred njim osupli in začudeni, kako se je moglo to zgoditi, saj tega ni nihče hotel. In vendar, mislim, v globini svoje duše vsak ve, da je tudi on deloma odgovoren in, da kolektivno so krivi vsi. Morda prav zaradi poskusa romocije, vsaki v Jugoslaviji vpije čim glasneje na druge, da so drugi krivi za kri, ki je prelita: enkrat slovenska, pa hrvaška in srbska in albanska: jugoslovanska? Da, tudi. Najprej pa človeška! Edini glas razuma in sočlovečnosti, ki je uspel nadkriti hrup nacionalnih užaloščenosti in totalnih nacionalističnih ponosov, glas močnejši in čistejši od vseh himn in zastav, je tihi glas mater, ki skromno in trmasto prepotujejo vse južnoslovanske kraje, da bi našle svoje sinove, z upom, da bi bili še živi. Njih moramo spoštovati!

Samo klic k humanosti in k razumu v trenutku, ko so povsod du-

hovi podivjali in ko si poglavarji govorijo v nerazumnih političnih jezikih, morda res ni mnogo; je pa tudi edina, majhna in šibka opora, na kateri bomo, mogoče, gradili novo, napredno, demokratično in civilizirano družbo suverenih ljudi in suverenih narodnosti: in tudi neko novo suvereno Jugoslavijo. Premnogokrat v preteklosti so jugoslovanske narode drugi urejali od zunanj, ali z osvajanjem in zasužnjevanjem, ali pa s pritiskom in izvajanjem svojih hegemonističnih interesov. Nevarnost je, da se bo to zgodilo tudi sedaj.

Do tega preloma so najvišjo stopnjo suverenosti jugoslovanski narodi — in z njimi Slovenci — dosegli v "Titovi Jugoslaviji". Sedaj so slovenski državljani na referendumu plebiscitarno proglasili novo in neodvisno suverenost Slovenije po predlogu, ki ga je dala novooblikovana in novoizvoljena slovenska oblast. To je dejstvo, ki ga vsak mora upoštevati kot edino veljavno dejstvo, ne glede na različna prepričanja ali dvome, opazke in pripombe, ne glede tudi na okolnosti in možnosti drugačnih rešitev, ki jih bodo zgodovinarji in, upamo, tudi bodoči politiki analizirali in upoštevali. Dosednja in nepreklicna uresničitev slovenske

suverenosti in izoblikovanje slovenske države pomenijo tudi formalno začetek razkroja države Jugoslavije, kar je drugo gotovo dejstvo.

Mnogi (v okviru Jugoslavije in izven nje) se takega razpleta veselijo, mislim pa, da mi zamejski Slovenci nimamo ne čustvenih ne racionalnih razlogov, da bi se tega razpadanja veselili, če ne drugo, ker je tako problematično in krvavo. Eno pa je gotovo res — in je razumljivo — da nam ni bilo dano in ni bilo v naših močeh, da bi mi Slovenci, italijanski državljani, kakorkoli vplivali na razmere in odločitve onkraj meja. Na razne načine gotovo sočustvujemo s Slovenci in z vsemi trpečimi narodi na jugoslovanskem prostoru, ampak vemo, da oni — in samo oni — imajo pravico in moč odločati o svoji nadaljnji usodi.

Prav tako odgovornost imamo mi v zvezi z lastno usodo. Pri tem, seveda, mi smo bolj pogojeni in nesvobodni: nismo narod, smo narodna manjšina državljanov govorečih drug jezik. In kot državljani (velja za nas danes tukaj, kot bi veljalo v katerikoli pravni, demokratični in moderni državi) zahtevamo priznanje in uresničenje naših državljanskih in človeških pravic. Priznanje in zaščita slovenske

manjšine je dolžnost Republike Italije do nas; pa je za nas častni cilj in prepotreben pogoj našega nadaljnega obstoja. Vseeno, nastopil je čas, ko si morajo zamejski Slovenci izdelati svojo narodno in politično strategijo za bodočih 20—30 let, oziroma morajo si začrtati svoj jutri in delati, da bo v največji meri tak, kakršnega si želijo.

Začnimo s tem, da postanemo skupnost suverenih ljudi — državljanov —, ki hočejo, enakopravno z drugimi, popolno svobodo izražanja svoje subjektivnosti, kakor tudi svoje kolektivne identitete. V zadnjih letih so se za manjšino razmere poslabšale, poleg tega pa jo bo sedaj zedela še trda finančna in gospodarska kriza: prav zato si ne moremo več dovoliti molčanja in pasivnosti. Treba si je izmisliti nove oblike enotnega nastopanja. Treba je aktivizirati politično udejstvovanje slovenske manjšine, treba je graditi bolj čvrste modele sožitja in razumevanja med Slovenci in Italijani v naših krajih. Oblastem države in dežele ne smemo dovoliti, da bi še naprej hladno in zlobno opazovale ob strani, kako slovenska manjšina preživlja te krizne momente v vedno težjih razmerah.

SANDOR TENCE

Krivične izjave predsednika Cossiga do italijanske narodnostne skupnosti

Italijani iz Istre so se na Italijo pravzaprav spomnili le v zadnjih letih, zato z zadovoljstvom ugotavljam, da ta narodna manjšina sploh obstaja, ker se v letih 1948, 1958 in 1968 tega nisem zavedal... Teh besed ni izustil voditelj MSI ali te ali one nacionalistične organizacije, ki se poteguje za priključitev Istre iz Dalmacije Italiji, ampak sam predsednik republike Cossiga, ki je dokazal ne samo, da ne pozna (tragične) zgodovine tamkajšnjih Italijanov, ampak tudi, da se s problematiko manjšine ne namerava resno ukvarjati. Besede državnega poglavarja so

mnogi razumeli kot opomin in svarilo italijanski skupnosti v Istri in na Reki, češ kaj hoče in zahteva v teh kritičnih trenutkih, potem ko je bila tako dolgo tiha in v bistvu podrejena jugoslovanskemu komunističnemu režimu. Manjšina je seveda zelo negativno sprejela in ocenila Cossigova stališča, kritike na račun predsednika pa so prišle tudi iz Trsta, kjer je bilo sicer slišati deljena mnenja, kar pa je povsem razumljivo, saj so vsa povojna leta največje begunske organizacije smatrale Italijane, ki so ostali v Istri, kot nekakšne izdajalce in podložnike Titovega režima.

Z leti so se stvari na srečo počasi spremenile, Cossiga pa je s svojo neverjetno izjavo skušal premakniti nazaj kazalec zgodovine, kar pa mu ne bo uspelo, saj so kljub vsem težavam dozoreli časi za strpno in objektivno oceno zgodovinskih dogajanj. Italijanska skupnost v Istri in na Reki ne doživlja najlepših trenutkov. Napad jugoslovanske vojske na Slovenijo in težke razmere na Hrvaškem so nedvomno boleče zaustavili splošni narodnostni in kulturni preporod manjšine, ki se je začel s procesi demokratizacije in kadrovskih sprememb v nekdanji Uniji Italijanov ter s svo-

bodnimi volitvami znotraj manjšinskega gibanja. Obstaja velika nevarnost, da bo razvoj dogajanj (osamosvojitve Slovenije in naraščajoča zmeda na Hrvaškem) še dodatno razklal in ošibil manjšino, ki je po tolikih težavah končno našla pot v boljšo bodočnost. Kakšna usoda čaka manjšino v teh dramatičnih momentih je težko napovedati. Marsikaj bo vsekakor odvisno od stališč in od konkretnih korakov, za katera se bo odločila Italija, seveda izhajajoč iz prepričanja, da so Italijani, ki živijo od Škofj do Lošinja, nič manj Italijani od tistih, ki so svojčas odšli.

V Trebčah dobro obiskan praznik Dela in L'Unità

■ Prejšnji konec tedna se je v gozdiču pri nogometnem igrišču v Trebčah odvijal praznik Dela in L'Unità, ki ga je priredila sekcija DSL za Trebče, Padriče in Gropado. Politični del praznika je bil v nedeljo, ko je prisotnim spregovoril deželni svetovalec DSL Miloš Budin. (Foto Magajna)

SEKCIJA DSL "JUST PEGAN"

Občina Zgonik

priredi v dneh 27., 28. in 29. julija 1991 v ZGONIKU

Festival Dela in Unità

PROGRAM

- SOBOTA, 27. julija** ob 18.00 — Otvoritev
ob 20.00 — Nastop plesne šole KD "F. PREŠEREN" iz Bobjunca
od 21.00 do 01.00 — Ples z ansamblom "HAPPY DAY"
- NEDELJA, 28. julija** ob 17.00 — Otvoritev
ob 18.30 — Kulturni program
ob 19.30 — Politični shod posvečen Sloveniji, prisoten bo podpredsednik stranke Demokratične prenove PETER BEKEŠ
od 21.00 do 01.00 — Ples z ansamblom "L. FURLAN"
- PONEDELJEK, 29. julija** ob 19.00 — Otvoritev
od 21.00 do 01.00 — Ples z ansamblom "HAPPY DAY"

Razstava knjig, kioski z raznovrstno hrano in domačim vinom

Vabljeni!

STOJAN SPETIČ

Da bi obveljala Prešernova vizija o svobodi in pomiritvi med narodi

V petek, 5. julija, medtem ko so v Sloveniji še potekali boji, je senat razpravljaval o položaju v Jugoslaviji in sicer na osnovi informacije, ki jo je podal podtajnik v zunanjem ministristvu sen. Claudio VITALONE. V razpravo je posegel tudi slovenski senator STOJAN SPETIČ, čigar poseg objavljamo skoraj v celoti. Spetič je poseg objavil tudi v dnevniku "Il Manifesto" kot uvodnik, kar je izzvalo širše reakcije. Podobna stališča je orisal v daljšem intervjuju za dnevnik "La voce repubblicana" in za sovjetsko TV.

Prosim Vas, da razumete deloma emotivni pristop k zadevi: konec koncev gre za moje ljudi, za moj narod, kateremu pripadam, čeprav član tistega dela, ki živi v Italiji.

Willy Brandt je glede nemške združitve dejal, da ne more ostati razdeljeno, kar želi biti skupaj, vendar je res tudi nasprotno.

To moramo razumeti, če imamo v mislih Evropo, ki jo vodijo načela svobode in državljskih pravic. Na Vzhodu kakor na Zahodu to pomeni usklajevati načelo o samoodločbi narodov z nujo teh narodov, da v lastno korist, najdejo način in oblike demokratičnega in torej prostovoljnega integriranja.

To so plemenita načela, ki pogostoma trčijo ob "realpolitik", ki trdna načela spremlja s previdno modrostjo.

To velja za odgovorne v Jugoslaviji, kakor tudi za voditelje Evrope in sosednjih držav. Dvoumnost ni nikoli prispevala k iskanju pozitivnih in miroljubnih rešitev. Večkrat se nam je zdelo, da je Italija zaskrbljena predvsem ob nerealni mož-

nosti vala beguncev z vojnih pozorišč. Niste razumeli značaja teh ljudi, začeni s Slovenci, ki smo omikan in miroljuben narod, vendar pa tudi odločen in pripravljen na boj, če je ogrožena njegova svoboda.

Vztrajanje pri formuli o enotni in demokratični Jugoslaviji je lahko izzvenelo kot podpora centralističnim težnjam, ker ni bilo vsem jasno, da je demokratičen, enakopraven odnos med narodi, brez vsakršnega hegemonizma ali poskusov ustavnega nadkrivljanja, pogoj za začetek razgovorov o možnosti oblikovanja skupnosti suverenih držav Jugoslavije na osnovi tega konfederalnega dogovora. To je naše upanje, vendar je jasno, da je to uresničljivo samo, če si ga želijo narodi Jugoslavije po razdružitvi federacije.

V tem smislu bi morali oceniti sklepe slovenske in hrvatske republike, že pozimi, ko so bili opravljeni plebisciti. Že pred pol leta se je vedelo, da se Slovenija ni odločila za enostransko odcepitev, pač pa razdružitev s federacijo, ki jo je utesnjevala. Obenem pa je ponudila, v izjavi o dobrih namelih slovenskega naroda pred Novim letom in v ustavni listini o osamosvajanju pred nekaj dnevi, začetek pogajanj o oblikovanju skupnosti suverenih držav. V ta namen je imenovala tudi skupino 12 pooblaščenih pogajalcev in določila dokaj zmeren rok, če pomislimo, da je vojski dovolila, da ostane na njenem ozemlju še tri leta.

Grobi poseg zvezne vojske je odkril prepad tam, kjer je bila začrtana demokratična pot dogovarjanja v smeri možne integracije, ki bi ustrezala načelu narodne enakopravnosti.

To je globoki vzrok jugoslovanske krize: nacionalistična razdraženost pa je predvsem prikrila nesposobnost nuditi resen odgovor na vprašanje odnosov med Severom in Jugom s premostitvijo državne oblike, ki je služila samo birokratski delitvi proizvedenega dohodka in tujih kreditov, pa se to na klientelarnem in neekonomskem način.

Kajpak je prišlo tudi do zgrešenih ocen in potez, ki so vzbudile negotovanje, kot postavitve mejnih prehodov med Slovenijo in Hrvatsko.

Potek spopadov pa priča o tem, da je vojna le nesmiselno in nekoristno izražanje brutalnosti. Prav ima slovenski predsednik Milan Kučan, ko pravi, da se vse vojne končajo za pogajalsko mizo. Zato moramo storiti vse, da utihne orožje in se umaknejo vojaške enote ter napadalno orožje. Potrebno je uresničiti vse, kar je potrebno, da se preprečijo novi napadi. V tem smislu pošljimo tja vojaške in civilne opazovalce in, če bo potrebno, tudi "sile razmika", najbrž pod pokroviteljstvom OZN.

Mislím, da moramo podpreti politične sile in osebnosti, ki so pripravljene na dialog ter osamiti "jastrebe", ki gnezdiijo predvsem v vojaških vrhovih zvezne armade, vendar se oglašajo tudi iz Ljubljane in Zagreba, ker jim je napad

dal duška in morda kdo celo misli, da bo v krvi utrdil svojo oblast.

Za bodočnost je važno podpirati neposredna pogajanja med republikami, izhajajoč iz bosansko-makedonskega predloga o oblikovanju skupnosti suverenih držav, ki sta jo podprla tudi predstavnik EGS Santer in Delors.

Vedeti moramo, da vsak strel, vsaka kaplja prelite krvi oddaljuje ta perspektivo in lahko se zgodi, da bo ločitev nepovratna. To je huda odgovornost, ki pada na srbskega predsednika Miloševića, saj s svojo nepopustljivostjo prispeva k razkroju tiste Jugoslavije, s katero si polni usta.

Isto velja za zvezno vojsko. Z napadom na enega izmed jugoslovanskih narodov je nehala biti kohezivna sila in spoštovanja vredni politični subjekt. To pravzaprav ni več že celo desetletje. Tako postaja jasno, da se v primeru dogovora o skupnosti suverenih držav Jugoslavije ne bo mogoče ogniti demontaži te strukture in oblikovanju narodnih vojsk, ki so lahko povezane s paritetnimi poveljstvi in obrambnimi sporazumi.

Podčrtati želim tudi, da moramo jugoslovansko vprašanje vključiti v okvir razorožitvenih pogajanj na Dunaju, kjer se razpravlja o stabilnosti in varnosti v srednji Evropi. Potrebno je tudi razmišljati o meddržavnih sporazumih o jamstvih o medsebojni varnosti.

Italija lahko mnogo stori za pozitivno rešitev krize. Najprej mora prispevati k ponovnemu uravnovešenju pogajalskih pozicij, začeni s

pripravami na priznanje slovenske in hrvatske suverenosti.

Evropa je lahko posrednik, če potekajo pogajanja med državami, čigar suverenost ni sporna. Najbrž pa je potreben nek "linkage" (vzročna povezanost) med proceduro priznanja in pripravljenostjo na dialog ter prvimi rezultati pogajanj.

Položaj narodnih manjšin bo odločilnega pomena na potek pogajanj. Evropa lahko tu posreduje svoja najsodobnejša spoznanja.

Seveda, mi podpiramo pravice italijanske manjšine v Istri, ne glede na njeno pripadnost Sloveniji ali Hrvatski. Med te pravice spada — po našem — tudi pravica, da ostane to enotna skupnost, brez meja, ki bi ne bile zgolj simbolične, torej zgolj upravne in pronicljive po evropskih standardih.

Vendar moramo tudi pudariti, da ni mogoče verjeti italijanski vladi, ko se zavzema za pravice svoje manjšine v Istri, če istočasno trmasto odklanja iste pravice Slovincem v Italiji.

Kajti manjšine so lahko most integracije in prijateljstva, vendar so lahko tudi detonator v meddržavnih odnosih, posebno še, če jih ponižujejo in žalijo njih dostojanstvo. To je nauk jugoslovanske krize, ki velja tudi za nas in bi utegnil postati bridko aktualen.

Mi seveda delamo, da bi obveljala vizija slovenskega pesnika Franceca Prešerna, ki je sedaj slovenska narodna himna: miroljubna narodna pesem, ki kliče k svobodi in pomiritvi med narodi, kamor sonce hodi in poudarja željo, da "ne vrag, le sosed bo mejak".

CIRIL RIBIČIČ

Politična enotnost za mir in svobodo

Težko bom izrazil (verjamem, da to velja tudi za moje kolege, ki vodijo stranke in poslanske skupine), vse tisto, kar se je dogajalo v teh dneh. Rad bi izrazil po svojih močeh le vzdušje in temeljno usmeritev, za katero smo se zavzemali. Prvi dan ob 7. uri zjutraj je vodstvo SDP Slovenije dalo pobudo za takojšen sestanek vseh političnih strank in ponudilo elemente za skupno izjavo v podporo republiškem državnemu vodstvu zoper agresijo na samostojnost in svobodo Slovenije. Takoj, ko smo spoznali, da gre za pravo agresijo in resno vojno, smo predlagali, da se ustavijo vsi prestizni boji med strankami. Podobno je storila tudi vlada v senci. Menimo, da je politična enotnost tista, ki je bistvena. Povedano bolj konkretno: manj politične enotnosti pomeni več človeških žrtev in daljše boje. V teh dneh se je pokazalo (to so mi na ljubljanskih ulicah rekli tudi pripadniki naše teritorialne enote in organov za notranje zadeve), da je naša prednost, da ni političnih nasprotij med političnimi strankami, ko gre za vsa temeljna vprašanja osamosvajanja Slovenije. Drugo, na kar bi rad opozoril je naše posebno ogorčenje, ko gre za Slovence, ki še naprej delajo v jugoslovanski armadi, tudi v njenem vrhu, čeprav nam je vsem jasno, da hoče pokoriti narod, kateremu so doslej pripadali. Dali smo tudi pobudo tej skupščini, da vzpodbudi raziskovanje storjenih vojnih zločinov v teh dneh med nesmiselno agresijo na Slovenijo, seveda ne glede

na nacionalno pripadnost storilcev. Prizadevali smo si, da bi dobili čim več podpore v mednarodni javnosti, zlasti med strankami, s katerimi imamo dobro vzpostavljene stike in mnogi od njih imajo tudi rešen vpliv na evropske institucije. Imamo kar nekaj lepih uspehov. Naj mimogrede omenim, da to zlasti velja za Italijo, za sodelovanje s Stranko demokratične levice v Italiji. Pred nekaj urami se je podpredsednik Bekeš sestal s predsednikom Occhetto in s socialisti v Italiji. Povezujemo se s SDP Hrvaške in tako dalje. Doživeli smo pa tudi nekaj grenkih razočaranj. Tega ne pripovedujem zaradi tega, da bi govoril o vplivu naše stranke, ampak hočem poudariti, da je odnos do razumevanja osamosvojitve in agresije na Slovenijo za naš ta trenutek merilo, preko katerega ne bomo mogli iti v naših bodočih odnosih s strankami.

S strankami, ki ne znajo ločiti med agresijo in demokracijo, med represijo in demokracijo, pač ne bomo hoteli več sodelovati. Ena od njih je SDP Bosne in Hercegovine, ki je v svojem sporočilu obsodila odcepitev in podprla napad na Slovenijo. Če tovariš Panella iz transnacionalne radikalne stranke bolje razume naš trenutni problem in je to pokazal s prihodom v Ljubljano, kot recimo tovariš Nijaz Durakovic, potem se pač ne bomo ozirali na ideološko bližino in sodelovanje v preteklosti, ampak na odnos do osamosvojitve, tega za nas zelo usodnega vprašanja.

MIRAN POTRČ

Kakšna nova ustava?

Imamo sicer delovno besedilo predloga nove ustave, toda vse temeljne dileme ostajajo odprte skoraj enako kot pred 6 meseci. Demosu, naj govori karkoli, je bila nova ustava doslej deveta skrb. V resnici je ne želi. Novo ustavo je namreč mogoče sprejeti le, če bo z njo soglašala tudi opozicija. Po novi ustavi bodo postale aktualne tudi nove volitve in Demos bo na njih izgubil oblast. Nova ustava bo uzakonila temeljni pravni red in Demosova vlada ne bo več mogla svojim strankarskim interesom prilagajati zakonske rešitve.

Da ne želi nove ustave je Demos pokazal tudi ob razglasitvi samostojnosti Slovenije. Demos s tem ni prevaral nas. Nas prevarati ne more. Prevaral je sebe, predvsem pa volilce in volilce v Sloveniji.

Vztrajanje na sprejemu nove ustave je sedaj poleg razvojnih in socialnih vprašanj, naša temeljna naloga.

Pri vsebini nove ustave bomo vztrajali, da se v njej zagotovi:

1. Konstituiranje Slovenije kot države vseh njenih državljanov in državljanov.
2. Slovenija v kateri bo zagotovljena avtonomija in dejavno uveljavljanje civilne družbe.
3. Slovenija kot socialna država, v kateri bodo kot človekove pravice in temeljne

svoboščine zagotovljene tudi socialno-ekonomske pravice in odgovornost države, da za njihovo uveljavitev ustvarja ustrezne pogoje.

4. Pravico do zdravega okolja kot človekova pravica.
5. Slovenija, v kateri je ustavno garantirano, ne pa le omogočeno, sodelovanje delavcev pri upravljanju, soodločanje zaposlenih pri urejanju njihovih socialno ekonomskih vprašanj in sodelovanju uporabnikov pri odločanju o javnih zadevah in v javnih službah.
6. Slovenija kot parlamentarna država, v kateri je upravljanje družbenih zadev decentralizirane tudi na regionalni ravni in ki decentralizirano odločanje odraža tudi v strukturi svojega parlamenta.

7. Slovenija, v kateri je lokalna samouprava ne le deklarirana, temveč tudi ustavno varovana z minimalnim obsegom pristojnosti in pred posegi in omejevanjem od oblastnih organov.

8. Slovenija, v kateri si izvršna oblast ne more podrediti parlamenta in v kateri volitve ne morejo zagotavljati stranki ali koaliciji, ki nima absolutne parlamentarne večine, trajen prevzem izvršne oblasti.

9. Slovenija kot demilitarizirana dežela.

10. Opredelitev proporcionalnega volilnega sistema za oba zbora parlamenta in določitev roka za razpis parlamentarnih volitev kot ustavno-pravne vsebine.

Že sedaj lahko ocenimo, da vse te zahteve Demos ne bo želel sprejeti. Popustiti ne smemo. Zahtevati moramo, da v takem primeru novo ustavo sprejme novoizvoljeni parlament in da se zato razpišejo nove volitve. Zahteva po novih volitvah, na katere smo kot stranka pripravljene, mora postati bistveni cilj naše politične akcije. Prevara Demosa je močan argument za to zahtevo. In prav to smo želeli. Ujel se je v lastno past. Izkoristimo to in dajmo čimprej možnost volilcem, da ocenijo nesposobnost sedanje oblasti.

Berite
DELO

UGO POLI

Srečanje ob tuljenju siren

Še ni pet minut, kar smo prispeli v palačo slovenske vlade, ko zatali sirena preplaha za zračni napad. Položaj, kakršnega moja generacija tu še ni doživela. Osuplo in vdano se spustimo v kletne prostore ljubljanske palače iz prejšnjega stoletja, ki so jih opremili za zaklonišče.

Srečanje predsednika slovenske vlade Peterleta z italijansko delegacijo, ki jo vodijo predsedniki deželnih vlad in skupščin italijanskega Severovzhoda se odvija pokoncu, v razgreti shrambi ob tiktakanju mehanske telefonske centrale.

Peterle nam prikaže položaj natančno ter z mirno odločnostjo: vojska je svoje napade usmerila na radiotelevizijske in telekomunikacijske naprave; že pred časom pripravljen načrt okupacije Slovenije predvideva zaporo meja, osvojitve ozemlja in likvidacijo republiškega vodstva, ki je bilo demokratično izvoljeno pred letom dni; preko diplomatskih kanalov poteka iz Beograda dezinformiranje mednarodne javnosti. Vojska naj bi se spopadla s peto kolono, ki je čakala na italijansko-avstrijske okupatorje: tako izjavljajo ranjenci jugoslovanske vojske, ki se v slovenskih bolnišnicah zdravijo ob slovenskih ranjencih.

Zakaj potrebujeta EGS in z njo Italija to tragedijo, da bi doumeli resničnost slovenskega položaja? S tem vprašanjem sklene Peterle svoj nagovor.

Gre za vprašanje, ki bi si ga moral vsakdo, ki mu je v Evropi naložena odgovornost; zastaviti.

Topi odpor, s katerim se vlade držav EGS upirajo spoznavanju dejanskih razmerij jugoslovanske krize, se celo v teh krvavih dneh, razkrajja zaupanje in upe, s katerimi je ta narod zrl v Evropo do tega, da je z njo poistovetil cilje lastne demokratične reforme in hrepenenja po dejanski suverenosti. Zato je skrajno krivična ocena zahodnih politikov in opazovalcev, ki postavljata na isto raven odgovornost vseh akterjev jugoslovanske krize.

Spreglelovati, da je zdajšnje srbsko vodstvo cinično netilo nacionalizem z namenom, da vsili las-

tno hegemonijo zvezni Jugoslaviji ob mežikanju alternativi Velike Srbije, onkraj zdajšnjih meja, v primeru razbitja federacije, pomeni golo sprenevedanje.

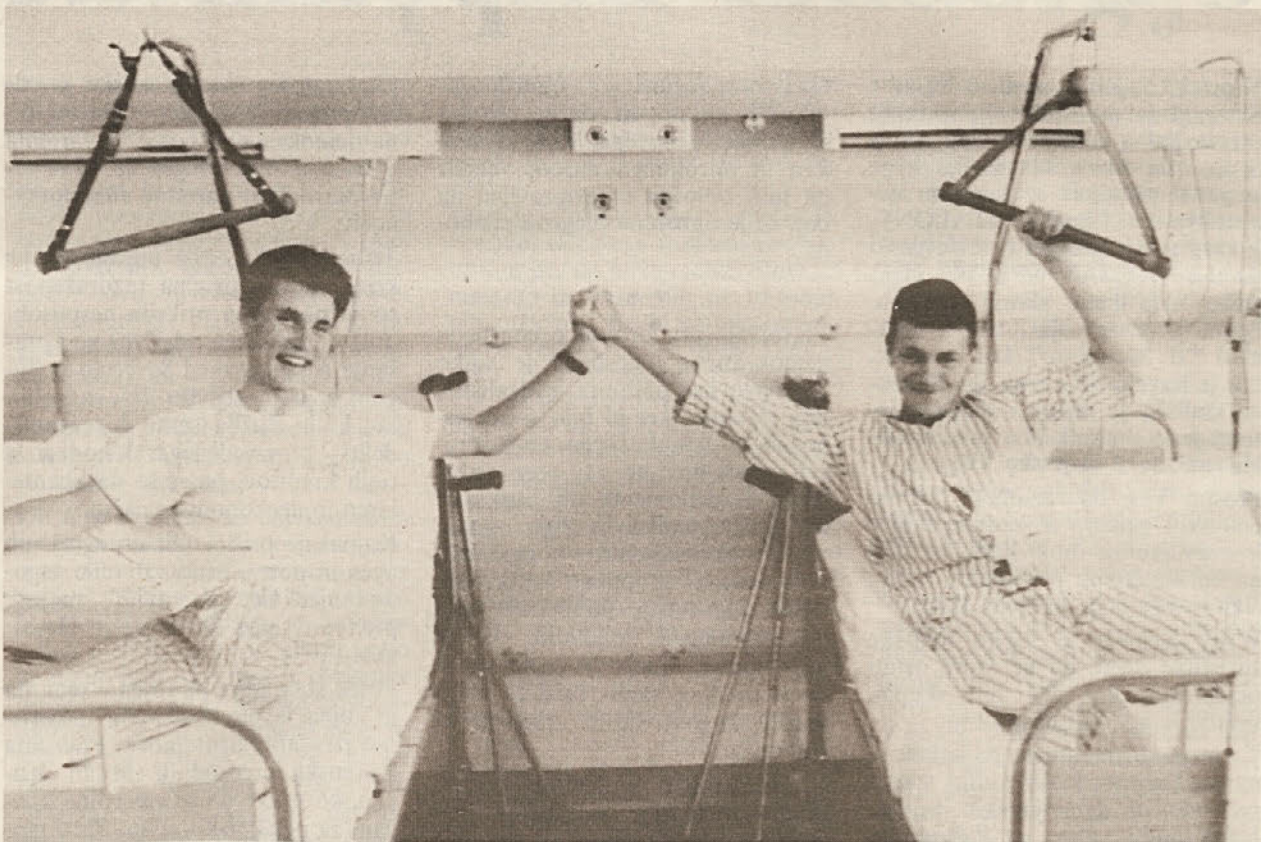
Pozabiti na to, kako se je Miloševićeva skupina prebila v vrhove partije in institucij na začetku osemdesetih let; kako je preganjala neuglašene glasove v občinah in v kulturnem življenju; kako je z ustrahovanjem in z organizirano drhaljo pognala legitimna vodstva Črne Gore in Vojvodine; kako je z obsednim stanjem in s posebnimi sodišči ukovalo albansko prebivalstvo na Kosovu; pozabiti na vse to pomeni zaslepljenost ali zlaganost. Toliko besed zoper stalinizem v preteklosti ob tolikšni nezmožnosti, da bi ga prepoznali na delu pred lastnimi očmi!

V mislih imam italijanskega zunanjega ministra, a tudi kakega modrega demiurga mednarodnih ravnovesij v naših vrstah.

Jugoslovanska kriza se je zdaj sprevrgla v tragedijo. Možnosti preprečitve državljanske vojne visijo na nitki.

Vladni vrhovi držav EGS so razglasili svojo nemoč. Hromi jih strah pred lastnimi narodnostnimi protislovji, od Korzike do Ulstra, od Euzkadija do ogromnih težav na Vzhodu. Od tod njihova slepota do volje po samoodločbi pri nekaterih narodih. Zato niso zmogni določiti nadnacionalnega evropskega referenčnega okvira, ki naj v njem najde naravno potešitev tudi težnja malih narodov po neodvisnosti, ne da bi to pomenilo dejavnika mednarodne nestabilnosti ali vira novih in še gostejših pregrad. Francija in Španija sta ob Sovjetski zvezi in Romuniji celo glasovali zoper odposlanstvo "opazovalcev premirja" iz Kevsa in s tem ob samem rojstvu ogrozile novi protikrizni mehanizem.

In vendar, tolikšen je ugled EGS, da je dosegla ponovno umestitev ustavno zakonite oblasti. Že poldrugi mesec je namreč srbska naveza v predsedstvu preprečevala izvolitev Hrvata Mesiča za zagriženi vojaški krogi z namenom, da obvarujejo lastno preteklost.

■ Namesto slike o spopadih na ozemlju Republike Slovenije v zadnjih dneh junija in v začetku julija, ki so jih itak že objavili vsi svetovni časopisi, objavljamo iz tistih dramatičnih dni gornji posnetek, ki nosi datum 4. julija. V ljubljanski bolnici se skupaj zdravita pripadnik slovenske Teritorialne obrambe Boris Princič (levo) in srbski vojak JLA Ahmer Mamić. Njun stisk rok vendarle vzbuja upanje, da bo možno na miren način rešiti sedanjo krizo.

Zato je treba jasno povedati, da bo mednarodno posredovanje le ob upoštevanju dejanskih razmer lahko ne le obrodilo premirje, kar je sicer nujen pogoj, temveč izkrcilo pot novim pogajanjem ter razrešitvi krize.

25. junija je slovenska skupščina ob oklicu neodvisnosti Republike soglasno izpovedala svoje cilje glede preureditve ustavnih osnov jugoslovanskega sobivanja: gre za načrt s konfederacijskimi potezami, ki močno spominjajo na Spinellijev projekt o Evropski politični uniji. Podobno je ravnala Hrvaška stran. Zato bi danes mednarodno priznanje neodvisnosti obeh republik delovalo kot faktor detanta: pomenilo bi namreč priznanje dejanske suverenosti, to pa je edino prosto, da bi po dveh letih neusposobnih

pogajanj morebitna ugotovitev, da je nov dogovor o skupnem jugoslovanskem prostoru nemogoč, ne izzvenela v edino možnost povratka na stari zvezni režim.

"Realpolitik" evropskih vlad pa je doslej bila nekaj sholastičnega in abstraktnega. Toda zgodovina se v svojem razvoju ne ravna po predpisih in priročnikih. Ko se zgodovina odloči, da obrne stran, se ne ozira na udobje mogočnikov.

Medtem ko se sprevod avtomobilov italijanskih beneških dežel naglo pelje skozi Slovenijo ob spremstvu varnostnikov, ga ljudje s polj ali z oken pozdravljajo s ploskanjem ali z znamenjem zmage.

Kdor se boji valov beguncev proti Italiji, ne pozna ponosa in

domoljuba teh ljudi. Le tragični poraz, kakršen je sklenil vojno v Španiji leta 1939 bi lahko povzročil množični beg pred genocidom. A dotlej se bodo, če bo treba, borili z vsemi močmi. Peljemo se skozi napol pusto Slovenijo, saj vlada policijska ura, toda dežela je trdno v rokah budne in učinkovite teritorialne obrambe.

V Italijo se vračamo skozi Avstrijo, da se izognemo bitki južno od Ljubljane, koder smo se pripeljali. Šele v Jesenicah naletimo na trg z otroki; igrajo se, matere stojijo okrog njih, tu pa tam kak izletnik na kolesu.

Državljanska vojna se zdi daleč. Imamo nekaj možnosti, da otrokom narodov Jugoslavije omogočimo, da bi se še dalje igrali. Toda pogum moramo zbrati tudi mi.

Nov sedež DSL

■ Tržaška federacija Demokratične stranke levice ima nov sedež v strogem središču mesta, v Ul. Spiridione 7. Nov sedež so uradno odprli prejšnji torek s sprejemom, ki se ga je udeležilo veliko članov in gostov. Deželno vodstvo stranke za zdaj ostaja na Ul. Capitolina. (Foto Magajna)

V Nabrežini okrogla miza o vlogi levice v Evropi

■ Krožek 1991 je priredil prejšnji teden v Grudnovi dvorani v Nabrežini okroglo mizo na zahtevno temo vloge levice v nastajajoči Evropi narodov, o čemer sta spregovorila sociolog Darko Bratina, in nemški politolog Detlev Albers. (Foto Magajna)

darovi in prispevki

Carlo Ražem — Bazovica 18.000 lir, Srečko Grgič — Ul. Farnatello 8.000 lir, Elio Vizintin — Nabrežina kamnolomi 10.000 lir, Soča Hafner — Božje Polje 13.800 lir, Albin Tence — Križ 111 3.000 lir, Rafael Kocjančič — Krogle 3.000 lir, Jožef Jarc — Doberdob 18.000 lir, Antonio Gregori — Ul. Vignetti 38.000 lir, Ivan Bratina — Ul. Brigata Etna GO 38.000 lir, Kristina Manin — Sv. Barbara 38.000 lir, Boris Iskra — Gabrovec 8.000 lir.

Prispevajte
v sklad
DELA